

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. Järjestämisvastuun siirto kunnille on positiivinen uudistus. Tällöin pystytään hyödyntämään kuntien paikallistuntemusta sekä kuntien palveluekosysteemiä. Ongelmaksi esityksessä muodostuu se, että kunnat eivät tosiasiaassa ole saamassa järjestämisvastuuta, vaan valtaosan kunnista on muodostettava yhteistoiminta-alue, jotta järjestämisvastuun kriteerit täyttyvät.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.2. Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Kaikkien sellaisten kuntien, joiden työvoiman määrä jää alle 20 000 henkilön tulisi sopia tehtävän hoitamisesta yhteistoiminnassa jonkin muun tai muiden kuntien kanssa. Tehtävää ollaan siis tosiasiallisesti siirtämässä suurelta osin kuntien sijasta yhteistoiminta-alueille, mikä ei täysin vastaa uudistuksen perimmäistä tarkoitusta. Esitetty malli järjestämisvastuusta rajoittaa kunnallista itsehallintoa, eikä kuntaekosysteemiä päästä hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi rahoitus on tässä mallissa ongelmallinen. Järjestämisvastuun ja rahojen tulisi olla samoissa käsissä.

Nyt esitetyn mallin sijaan olisi tarkoituksenmukaista luoda sellainen malli, joka antaa kunnille vapaasti mahdollisuuden sopia tiettyjen palveluiden järjestämisestä yhteistyössä muiden kuntien kanssa ilman, että kuntien tulee perustaa kuntayhtymä tai toimia vastuukunta -mallin mukaisesti.

4.1.3. Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Kuntien valtionosuuspohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset tulisi määritellä siirtovuoden (2024) tason mukaisesti, jolloin mm. uuden asiakaspalvelumallin mukaiset lisäresurssit tulee huomioiduksi.

Palveluiden järjestämisen rahoitukseen osoitettavan valtionosuuden niin sanotun kombikriteerin painoarvoa tulisi kallistaa enemmän kohti laajan työttömyyden kriteeriä ja työikäisen väestön kriteerin painoarvoa tulisi vastaavasti vähentää, esimerkiksi muuttaen suhdetta arvoon 50/50. Tämä tasoittaisi kuntien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden sekä shokkien taloudellista riskiä. Esitetty malli aiheuttaa kunnille liikaa taloudellista epävarmuutta.

4.1.4. Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Esitetty malli kuntien vastuusta työttömyysetuuksien rahoituksesta on ongelmallinen etenkin pitkään työttömänä olleiden osalta. Mitä pitempään henkilö on ollut työttömänä, sitä suurempi on kunnan rahoitusvastuu. Työttömyyden pitkittyessä sote-palveluiden merkitys työllistymisen tukemisessa korostuu ja näistä vastaavat jatkossa hyvinvointialueet, eikä kunnilla ole näihin vaikutusmahdollisuuksia. Nykyisin kuntien vastuu työmarkkinatuen rahoituksesta alkaa kun työttömyys on pitkittynyt. Peruste tähän on juuri se, että kunnat vastaavat sote-palveluista. Tämä huomioiden, esitetyn mallin logiikka on päinvastainen ja epä johdonmukainen.

Kannustavan rahoitusmallin (työttömyysetuuksien rahoitusvastuu) heikkous tässä esityksessä on se, että työttömyysetuuksien rahoitusvastuu on kunnilla, mutta palvelut tulee pääasiassa järjestää yhteistoiminta-alueella. Tämä tarkoittaisi, että lähtökohtaisesti suurimmassa osassa Suomen kuntia valta ja taloudellinen vastuu ovat epäsuhtaiset. Kunta ei siis itsenäisesti pystyisi suoraan vaikuttamaan rahoitusvastuuseensa, koska palveluiden järjestämistä olisi yhteistoiminta-alueella.

Poikkileikkaustilanteeseen perustuva työttömyysetuuksien rahoitusvastuun muutoksen kompensatio ei huomioi väestön kasvun ja vähenemisen trendin aiheuttamaa vääristymää. Esimerkiksi vahvan väestökasvun alue jää nopeasti jälkeen poikkileikkaustilanteen mukaisesta kompensatiosta. Kompensaation taso tulisi tarkistaa säännöllisesti.

4.1.5. Työvoimapalveluiden ohjaus ja valvonta

Valtiolla olisi kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän toimivuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi työvoimapalvelujen yleisestä ojauksesta, suunnittelusta ja kehittämisestä sekä seurannasta ja arvioinnista. Esityksessä valtion ja erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön sekä ELY-keskuksen vahva rooli palveluiden seuraamisessa ja arvioinnissa on merkittävä. Tässä uhkaa olla ristiriitaa kunnallisen itsehallinnon toteutumisen näkökulmasta.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Liian tiukka sääntely rajoittaa kuntien mahdollisuuksia kehittää innovatiivisia ja paikallisia ratkaisuja työvoimapalveluiden järjestämiseen. Esimerkiksi uuden asiakaspalvelumallin mukainen palvelupolku on niin tiukkaan säännelty, että se ei juurikaan anna mahdollisuuksia paikallisten ratkaisujen tekemiseen. Liian tiukka sääntely tarkoittaa pahimmillaan sitä, että palveluja tullaan järjestämään samaan tapaan kuin nykytilanteessa, eikä todellisia paikallistason hyviä toimintatapoja syntyisi. Turhan yksityiskohtaisesta sääntelystä tulisi luopua.

4.1.8. Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta

Kunta tulee lisätä työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminnan toimijaksi, jotta esityksen tavoitteet asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta kuntaekosysteemin kanssa onnistuisivat.

Esityksessä ehdotetaan, että monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakkuus perustuisi työttömän tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Asiakasohjauksen perusteena nykyisin olevista työmarkkinatukeen, työttömyyden keston ja henkilön ikään liittyvistä edellytyksistä monialaiseen palvelutarpeen arviointiin ohjaamiselle luovuttaisiin. Ehdotettu muutos on kannatettava.

4.1.10. Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Esityksen mukaan KEHA-keskus vastaisi valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ylläpidosta ja kehittämisestä ja että valtio tarjoaisi asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden työvoimaviranomaisten käyttöön. Työvoimaviranomaisilla olisi velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja palvelualustaa. Tällä varmistetaan yhdenmukaisuus asiakastiedoissa. Ehdotettu muutos on kannatettava.

Tiedonvaihdon mahdollisuus eri toimijoiden välillä tulee taata lailla, jotta asiakkaita voidaan palvella parhaalla mahdollisella tavalla. Erityisesti tulee huomioida joustava mahdollisuus tiedonvaihtoon hyvinvointialueen, työvoimaviranomaisen ja Kelan välillä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamismuutokset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Järjestämisvastuun siirtämisen etuina ovat mahdollisuus lähipalveluihin asiakkaille, kuntaekosysteemin hyödyntäminen sekä kuntien paikallistuntemus, joiden avulla työvoimapalvelut voidaan järjestää alueellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla ja työmarkkinoiden paikallisiin muutoksiin ja vaatimuksiin voidaan reagoida nopeasti.

Suurin riski liittyy siihen, miten varmistetaan järjestämisvastuun sujuva siirtymä. Miten varmistetaan se, että kunnilla on riittävä tieto järjestettävistä palveluista ja palveluihin liittyvistä työvaiheista ennen siirtoa? Miten varmistetaan se, että kuntiin siirtyy riittävän laaja-alaista osaamista omaavaa henkilökuntaa TE-toimistosta? Nykyisessä mallissa TE-toimistossa osaamista voidaan eriyttää eri työntekijöille, mutta jatkossa se ei ole mahdollista samassa mittakaavassa, vaan harvemman työntekijän on hallittava aiempaa useampia eri työtehtäviä.

Järjestämisvastuun osalta tulisi luoda malli, jossa kunnat voisivat vapaasti sopia keskenään haluamiensa palveluiden keskittämisestä ilman pakkoa perustaa kuntayhtymä tai tuottaa palvelut vastuukunta -mallilla.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Työllisyyden edistämiseksi on hyvä olla valtakunnalliset tavoitteet. Tämän ei tule kuitenkaan johtaa liialliseen kuntien toiminnan ohjaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön taholta.

Esityksen mukaan neuvottelukuntaan nimitettäisiin edustus eri kokoisista kunnista maantieteellisesti sekä Kuntaliitto. Tämä on kannatettavaa edellyttäen, että kuntien edustus on riittävän kattava.

Alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut toimitsevat keskustelufoorumina kuntien ja valtion välillä. Esityksen mukaan keskustelujen osapuolia olisivat työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskuksen lisäksi kaikki sen toimialueella sijaitsevat työvoimaviranomaiset. Esitys on kannatettava. Tärkeää on, että keskusteluihin osallistuvat kaikki toimialueella sijaitsevat työvoimaviranomaiset.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Esityksen mukaan palkkatukea ei voisi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle eikä näiden määräysvallassa olevalle yhteisölle eli niin sanotulle kunnan sidosyksilölle. Esitys ei ole kannatettava. Palkkatukioikeus on tärkeää säilyttää kunnilla, jotta pitkään työttömänä olleiden ja osatyökykisten mahdollisuus työllistyä paranee.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;
Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;
Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Lakiin tulisi osapuoliksi lisätä työllisyysviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan lisäksi myös kunnat. Kuntien rooli myös tiedonkulkua ja järjestelmien käyttöoikeuksia koskevissa pykäläluonnoksissa on epäselvä. Jos syntyy rakenteita, joissa työllisyysviranomaisen alueella tehtäviä jaetaan kuntien välillä (osa hoidetaan paikallisesti), ei voi olla niin, että kunnissa työskentelevät olisivat yhteisten asiakastietojärjestelmien ulkopuolella.

On kannatettavaa, että esityksen 3§:n mukaisesti asiakkaalla ei enää aikarajaa TYP-palveluun pääsyssä, vaan palveluun pääsy perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen. Näin asiakkaalla on mahdollisuus päästä palveluun varhaisemmassa vaiheessa. Jotta kohderyhmä moninaisuudessaan pysyy selkeänä, on kuitenkin samalla tärkeää, että määritellään selkeästi, mitä monialaisen palvelun tarpeella tarkoitetaan.

Naantalın kaupunki yhtyy TYP-johtajien verkoston lausuntoon.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Välimäki Jani
Naantalın kaupunki